

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญต่อความเป็นมนุษย์ และต่อความเป็นอยู่ในสังคม มนุษย์จะอยู่ในสังคมได้ดีอาศัย สอดคล้องมีการติดต่อสื่อสารกัน และการติดต่อกัน อันอาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีได้นั้น ก็อยู่ที่บุคคลที่จะติดต่อนั้นมีความรู้ มีทัศนคติและมีค่านิยมเป็นอย่างไร รวมตลอดถึงความสลับซับซ้อนในสังคมด้วย การศึกษาจึงกลายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการที่มนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันในสังคม (กิติมา ปริติติลล, 2532:2) การศึกษานอกจากจะสอนให้คนเก่งแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะอบรมให้ดีพร้อมไปด้วย คือ ให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์ และให้ความดีเป็นปัจจัยหนุนนำความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องอันอำนวยผล (พระบรมราชาธิวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2539)

งานวิชาการในโรงเรียนนอกจากหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาหลักที่ถือว่าจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแล้ว ปัจจุบันงานวิชาการยังหมายรวมถึง การอบรมศีลธรรมจรรยา และความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี (องค์การ อินทรมนรรษ์, 2526: 161) ผลการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดนั้นหากพิจารณาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน งานบริหารที่สำคัญซึ่งจะส่งผลโดยตรงก็คือ งานบริหารงานวิชาการเพราะมีขอบข่ายงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นภารกิจหลักของโรงเรียนเพื่อให้ผลผลิต คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้

การมัธยมศึกษาของรัฐ มีความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนต่อจากระดับประถมศึกษาเป็นการผลิตกำลังคนระดับกลาง เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคล

เข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้แบ่งการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาออกเป็น 2 ตอน คือ

1. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรมความรู้ ความสามารถและทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย

2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัด และความสนใจเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการงาน และอาชีพที่ตนถนัดทั้งอาชีพอิสระ และรับจ้างรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับประกอบกิจการงานและอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ได้กำหนดนโยบายการกระจายโอกาสทางการศึกษาไว้ โดยให้เร่งกระจายโอกาสทางการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษาอย่างกว้างขวาง และเป็นธรรมแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และกลุ่มชนต่างวัฒนธรรม ตลอดจนจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535) นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับแนวนโยบายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ซึ่งกำหนดไว้ว่า ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน และสนับสนุนการขยายบริการการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และผู้ที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

แต่จากสรุปผลการพัฒนาการศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญควรได้รับการแก้ไข คือ เรื่องความเสมอภาคในโอกาสของผู้รับบริการ โดยเจนาของผู้ด้อยสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยังไม่ได้รับบริการการศึกษา และมีความแตกต่าง

ทางด้านคุณภาพระหว่างโรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนในชนบท (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 27-29) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2531) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความแตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีคะแนนผลสัมฤทธิ์สูงสุด รองลงมาคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ตามลำดับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนประจำจังหวัดคะแนนผลสัมฤทธิ์สูงสุด รองลงมาคือ โรงเรียนประจำอำเภอ และต่ำสุด เป็นโรงเรียนประจำตำบล

ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาที่ปรากฏในภาพรวม มีปรากฏในเขตการศึกษา 11 ซึ่งประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และชัยภูมิ โดยในเขตการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ จัดอยู่ในลำดับที่ 7 จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 12 เขตการศึกษา ในรายวิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ (กรมวิชาการ, 2538:34) ประกอบกับความสำคัญของการบริหารงานวิชาการที่มีต่อคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรการบริหารและปัญหาหลายประการ ทำให้การบริหารงานวิชาการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยในเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง
สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ในปีการศึกษา 2539
2. การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2532 ของกรมสามัญศึกษา หมวดที่ 3 ที่ว่าด้วยงานวิชาการดังนี้
 1. การวางแผนงานวิชาการ
 2. การบริหารงานวิชาการ
 3. การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ
 4. การจัดการเรียนการสอน
 5. การวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน
 6. การประเมินผลงานวิชาการ

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. สถาน หมายถึง ลักษณะการดำเนินงานบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11
2. ปัญหา หมายถึง สิ่งหรือเรื่องที่ต้องพิจารณาแก้ไขในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11
3. เขตการศึกษา 11 หมายถึง พื้นที่ความรับผิดชอบงานด้านการศึกษาที่ครอบคลุม 5 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และชัยภูมิ มีที่ทำการสำนักงานศึกษาธิการเขตตั้งอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา
4. โรงเรียนมัธยมขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 11 ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 คนถึง 1499 คน
5. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือรักษาการในตำแหน่ง ซึ่งดำรงตำแหน่งและปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

6. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หมายถึง ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หรือรักษาการในตำแหน่ง ซึ่งดำรงตำแหน่งและปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

7. หัวหน้าหมวดวิชา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งหรือทำหน้าที่หัวหน้าหมวดวิชา ใน 8 หมวด ได้แก่ หมวดวิชาภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะศึกษา พลานามัยและการทำงานอาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11

8. การวางแผนงานวิชาการ หมายถึง งานที่ครอบคลุมการรวบรวมระเบียบและ จัดทำแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการและการจัดทำแผนงานวิชาการ

9. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง งานที่ครอบคลุมเรื่องการกำหนดหน้าที่ความ รับผิดชอบของครู-อาจารย์ การจัดแผนการเรียน การจัดทำตารางสอน การจัดครูเข้าสอนและ จัดสอนแทน การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานทางวิชาการ

10. การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ หมายถึง งานที่ครอบคลุมการพัฒนาและ ส่งเสริมการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียนและการพัฒนาครูทางด้านวิชาการ

11. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง งานที่ครอบคลุมการจัดให้มีการทำแผนการ สอนเป็นรายวิชา จัดทำบันทึกการสอน ส่งเสริมให้มีการผลิตและใช้สื่อการสอน

12. การวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน หมายถึง งาน การดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียน งานการสร้าง และปรับปรุงเครื่องมือการวัดผล การเรียน การจัดทำให้มีเอกสารและแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน การดำเนินการเกี่ยวกับหลักฐานการวัดผลและประเมินผลการเรียน และการจัดทำหลักฐาน งานทะเบียนหอพักอย่างที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนของนักเรียน

13. การประเมินผลงานวิชาการ หมายถึง การประเมินและวิเคราะห์ผลการ ปฏิบัติงานตามขอบข่ายงานวิชาการ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะทำให้ผู้วิจัยได้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11
2. ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 และเขตการศึกษาอื่น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้รับผิดชอบบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 จำนวน 158 โรงเรียน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้รับผิดชอบบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 จำนวน 17 โรงเรียน รวม 170 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบวิเคราะห์เอกสาร และแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

 - 2.1 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อให้สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) และคำถามปลายเปิด (open-ended) มี 3 ตอนคือ
 - ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์
 - ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการ
 - ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการ

2.2 แบบวิเคราะห์เอกสาร เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ เอกสารที่ศึกษา ได้แก่ แผนปฏิบัติการประจำปี ปฏิทินการปฏิบัติงาน บันทึกการนิเทศ บันทึกการประชุม สมุดคำสั่งประจำปี คู่มือการปฏิบัติงาน

2.3 แบบสอบถาม ใช้สอบถามหัวหน้าหมวดวิชา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบและคำถามปลายเปิด มี 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสภาพภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการ

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสาร และแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่และค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

4.3 ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้วิธีหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

5. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

รายงานการวิจัยนำเสนอเป็น 5 บท ตามลำดับดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ความหมาย หลักการ แนวความคิดเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา นโยบายการมัธยมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา การจัดโครงสร้างการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา การบริหารการศึกษาในโรงเรียน การบริหารงานวิชาการ เขตการศึกษา แผนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย